

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Kokkuvõte Euroopa Andmekaitseinspektori arvamusest, milles käsitletakse kaheksat läbirääkimiste mandaati, et sõlmida rahvusvahelised lepingud, mis võimaldavad vahetada andmeid Europoli ja kolmandate riikide vahel

(Arvamuse täistekst (inglise, prantsuse ja saksa keeles) on Euroopa Andmekaitseinspektori veebilehel www.edps.europa.eu)

(2018/C 170/02)

1. SISSEJUHATUS JA TAUST

Europoli määruses⁽¹⁾ sätestatakse konkreetsed eeskirjad selle kohta, kuidas Europol andmeid väljapoole ELi edastab. Määruse artikli 25 lõikes 1 loetletakse mitu õiguslikku alust, millele tuginedes võib Europol seaduslikult edastada andmeid kolmandate riikide ametiasutustele. Üks võimalus oleks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/680⁽²⁾ artikli 36 kohane komisjoni kaitse piisavuse otsus, milles tehakse järeldus, et kolmandas riigis, kuhu Europol andmeid edastab, on piisav kaitsetase. Kuna praegu kaitse piisavuse otsust ei ole, oleks teine võimalus, kuidas Europol saaks kolmandale riigile andmeid seaduslikult edastada, kasutada ELi ja vastuvõtva kolmanda riigi siduva rahvusvahelise lepingu sõlmimisest tulenevat asjakohast raamistikku.

20. detsembril 2017 kiitis komisjon heaks kaheksa soovitus⁽³⁾ nõukogu otsuste vastuvõtmise kohta, et anda luba rahvusvaheliste lepingute läbirääkimiste alustamiseks Euroopa Liidu (EL) ja kaheksa Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna riigi, st Alžeeria, Egiptuse, Israeli, Jordaania, Liibanoni, Maroko, Tuneesia ja Türgi vahel. Sellised rahvusvahelised lepingud annaksid õigusliku aluse, et vahetada raskete kuritegude ja terrorismi tõkestamise eesmärgil isikuandmeid Europoli ja nende kolmandate riikide pädevate asutuste vahel.

Pidades silmas Euroopa julgeoleku tegevuskavas, ⁽⁴⁾ nõukogu järeldustes⁽⁵⁾ ning Euroopa Liidu üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias⁽⁶⁾ kavandatud poliitikat ning õiguskaitseasutuste operatiivvajadusi kõikjal ELis, leiab komisjon, et Europoli ja nende kaheksa riigi tihedam koostöö on vajalik. Neid kaheksat riiki nimetati ka üheteistkümnendas eduaruandes tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta⁽⁷⁾. Koostöö on ette nähtud Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna riikide kui tervikuna⁽⁸⁾. Piirkonna praegust ebastabiilsust, eriti olukorda Süürias ja Iraagis, peetakse ELi jaoks oluliseks pikaajaliseks julgeolekuohuks. See puudutab nii terrorismi ja sellega seotud organiseeritud kuritegevuse tulemuslikku tõkestamist kui ka rändeprobleeme, nagu ebaseaduslikule rändele ja inimkaubandusele kaasaitamine. Koostööd kohalike õiguskaitseasutustega peetakse hädavajalikuks ka nende probleemide lahendamisel.

Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 2018 sätestatud menetlusega vastutab kõnealuste rahvusvaheliste lepingute üle kolmandate riikidega ELi nimel läbirääkimise eest komisjon. Nende kaheksa soovitusena taotleb komisjon Euroopa Liidu Nõukogult (nõukogu) luba läbirääkimiste alustamiseks kaheksa asjaomase kolmanda riigiga. Kui läbirääkimised on peetud, on lepingute ametlikuks sõlmimiseks vaja, et Euroopa Parlament annaks läbiräägitud lepingute tekstile oma nõusoleku, ning nõukogu peab lepingud allkirjastama.

5. JÄRELDUS

Euroopa andmekaitseinspektor peab kiiduväärseks tähelepanu, mida pöörati andmekaitsele komisjoni 20. detsembri 2017. aasta soovitusete lisades, mis kujutavad endast komisjoni volitust rääkida ELi nimel läbi vastavad rahvusvahelised lepingud igahüega kaheksast Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna riigist, kelle puhul on kavandatud koostöö Europoliga.

Nende rahvusvaheliste lepingute vajalikkust ja proportsionaalsust, mis on ette nähtud selleks, et võimaldada Europolil edastada seaduslikult andmeid kõnealuse kaheksa kolmanda riigi pädevatele asutustele, on tarvis täielikult hinnata, et tagada kooskõla harta artikli 52 lõikega 1. Et niisugune sügavuti hindamine oleks igal üksikjuhul võimalik, soovib Euroopa andmekaitseinspektor veelgi kitsendada ja eritleda andmete edastamise vajadusi iga kolmanda riigi konkreetse olukorra ja kohapealsete tingimuste alusel. Iga rahvusvahelise lepingu kohaldamisala ja igale kolmandale riigile andmete edastamise eesmärgi lisades vastavalt veelgi täpsustada. Euroopa andmekaitseinspektor soovib teha veel mõjuhindamisi, et hinnata paremini riske, mida tekitab andmete edastamine nendesse kolmandatesse riikidesse üksikisikute eraelu puutumatus ja andmekaitse õigustele, aga ka hartaga kaitstavatele muudele põhiõigustele ja -vabadustele, et määrata kindlaks tepsed tarvilikud kaitsemeetmed.

Euroopa andmekaitseinspektor märgib, et Europoli määruse artikli 25 lõike 1 punkti b kohaselt võib Europol seaduslikult edastada andmeid kolmandasse riiki, sõlmides ELi ja vastuvõtva kolmanda riigi vahel siduva rahvusvahelise lepingu, tingimusel et sellise lepinguga nähakse ette piisavad turvameetmed. Euroopa andmekaitseinspektor leiab, et „piisavate turvameetmete ettenägemine“ tähendab Europoli määruse mõttes, et kolmandate riikidega sõlmitud rahvusvaheliste lepingutega tuleks

- tagada vastuvõtvides kolmandates riikides täielik vastavus harta artiklile 8, eelkõige eesmärgikohasuse põhimõttele, juurdepääsuõigusele, andmete parandamise õigusele ja hartas konkreetselt sätestatud sõltumatu asutuse kontrollile;
- järgida Euroopa Liidu Kohtu arvamust 1/15, tagades, et nendest lepingutest tulenev kaitsetase vastab sisuliselt ELi õiguses kehtestatud kaitsetasemele;
- kohaldada *mutatis mutandis* direktiivi (EL) 2016/680 põhjenduses 71 esitatud kriteeriume, st isikuandmete edastamise suhtes kohaldatakse konfidentsiaalsuse kohustust, sihtotstarbelisuse põhimõtet ja isikuandmeid ei kasutata selleks, et taotleda surmanuhtlust või muud julma ja ebainimlikku kohtlemist, anda selleks käsk või viia see täide;
- kajastada Europoli määruses ette nähtud konkreetseid kaitsemeetmeid, nagu teabe esitajate määratud piirangud, ning
- kohaldada kriminaaluurimistes põhilisi tagatise ja näha ette kaitsemeetmed, millega käsitletakse igal üksikjuhul eraldi prognoositavaid riske, mida andmete edastamine nendesse kolmandatesse riikidesse võib muude põhiõiguste ja -vabaduste seisukohast põhjustada.

Lisaks nendele üldistele soovitudele käsitlevad Euroopa andmekaitseinspektori käesolevas arvamuses esitatud soovitused ja märkused Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna riikidega läbirääkimiste mandaadi raames läbiräägitavate tulevaste rahvusvaheliste lepingute järgmisi konkreetseid aspekte:

- Europoli edastatud andmete eesmärgi piiramise ja määratlemise põhimõtted;
- andmete edasisaatmine kõnealuste kolmandate riikide pädevate asutuste poolt;
- Europolilt kolmandate riikide pädevatele asutustele edastatud teabe töötlemise piirangud;
- kolmandates riikides tagatud sõltumatu järelevalve;
- andmesubjektide õigused;
- andmete erikategooriate edastamine kolmandate riikide pädevatele asutustele;
- Europoli edastatud andmete säilitamine ning
- võimalus peatada ja lõpetada rahvusvahelised lepingud nende sätete rikkumise korral.

Brüssel, 14. märts 2018

Giovanni BUTTARELLI

Euroopa andmekaitseinspektor

(¹) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta määrus (EL) 2016/794, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol) ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 2009/371/JSK, 2009/934/JSK, 2009/935/JSK, 2009/936/JSK ja 2009/968/JSK (ELT L 135, 24.5.2016, lk 53, edaspidi „Europoli määrus“).

- (²) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnustatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT L 119, 4.5.2016, lk 89).
- (³) Soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Jordaania Hašimiidi Kuningriigi vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Jordaania ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 798 final; soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Türgi Vabariigi vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Türgi ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 799 final; soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Liibanoni Vabariigi vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Liibanoni ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 805 final; soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Iisraeli Riigi vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Iisraeli ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 806 final; soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Tuneesia vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Tuneesia ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 807 final; soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Maroko ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 808 final; soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Egiptuse Araabia Vabariigi vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Egiptuse ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 809 final; soovitus: nõukogu otsus, millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Alžeeria Demokraatliku Rahvavabariigi vahelise lepingu üle, mis käsitleb isikuandmete vahetamist Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol) ja Alžeeria ametiasutuste vahel, kelle pädevusse kuulub võitlemine raske kuritegevuse ja terrorismiga, COM(2017) 811 final.
- (⁴) Vt komisjoni 28. aprilli 2015. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa julgeoleku tegevuskava“, COM(2015) 185 (final).
- (⁵) Nõukogu 19. juuni 2017. aasta järeldused ELi terrorismivastase välistevõime kohta, dokument 10384/17.
- (⁶) ELi üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia „Ühtne visioon, ühine tegevus: tugevam Euroopa“, kättesaadav aadressil: <http://europa.eu/globalstrategy/en>.
- (⁷) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule „Üheteistkümmes eduaruanne tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu suunas liikumise kohta“, COM(2017) 608 final.
- (⁸) Vt 20. detsembril 2017 esitatud kõigi nõukogu otsuseid käsitlevate komisjoni soovitude, välja arvatud Iisraeli käsitlev soovitus, vastastikuse mõistmise memorandum.
-